ANNALES
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN—POLONIA
VOL. XXXIV, 15 SECTIO G 1987

Instytut Problematyki Przestępczości przy Generalnej Prokuraturze ČSRS

Jiři NEZKUSIL, Gustav PŘENOSIL

Aktualne problemy doskonalenia systemu prewencji społecznej w Czechosłowackiej Republice Socjalistycznej

Актуальные проблемы углубления системы общественной превенции в ЧССР

Current Problems of the Intensification of Social Prevention System in Czechoslovakia

Głównym zadaniem w walce z przestępczością w Czechosłowackiej Republice Socjalistycznej jest udoskonalenie systemu prewencji społecznej, rozumianego jako część składowa planowania, prognozowania i kierowania procesami społecznymi.[1] Chodzi o ustalenie bardziej skutecznego przeciwdziałania przestępczości poprzez zastosowanie pełnego systemu prewencji społecznej, obejmującego zarówno środki zapobiegania ogólnego, jak i szczególnego, tak w szerszym, jak i w węższym tego słowa znaczeniu. Wytyczanie dróg prowadzących do osiągnięcia tego celu było w ubiegłej pięciolatce główną treścią działalności badawczej, ujętej w ramy Państwowego Planu Badań Podstawowych VIII—5—5 „Teoretyczne podstawy pogłębiania zapobiegania przestępczości i innym czynom antyspołecznym". Ta działalność badawcza przyniosła już pewne rezultaty, które chcemy udostępnić.

NIEKTÓRE KWESTIE OGÓLNE

Skuteczne zapobieganie przestępczości wymaga wiedzy w zakresie przyczyn i warunków, które ją powodują. Mimo iż w filozofii marksistowskiej i kryminologii istnieje wiele różnorakich poglądów na ten temat, wszyscy zgadzają się z faktem, iż owe przyczyny egzystują obiek-

[1] *Tieorieticzeskije osnowy prieduprieždienija priestuplenij*, Jurid. Lit., Moskwa 1977, s. 12.

tywnie i są poznawalne. Jeżeli zatem ma być realizowana w pełni dyrektywa partii, iż zwalczanie przestępczości i zapobieganie jej jest sprawą całego społeczeństwa, należy osiągnąć stan większej harmonii między państwową polityką w zakresie prawa karnego a prawną świadomością najszerszych warstw obywateli.[2] Do tego jest potrzebne o wiele większe zespolenie oficjalnej polityki karnej (realizowanej w postępowaniu karnym) i jej oddziaływania na poziom świadomości prawnej. Mając na uwadze ten punkt widzenia, trzeba stale pamiętać o dyferencjacji i indywidualizacji przymusu karnego, jak również o depenalizacji i dekryminalizacji. Oczywiście, nie oznacza to kierowania tymi procesami według „bieżącej", „codziennej" świadomości prawnej, ale należy je tak uwzględniać, by stale pogłębiać społeczno-prawną aktywność obywateli.

Skuteczność prewencji jest uwarunkowana tym, jak się realizuje jej zasady, tj. idee przewodnie, rządzące zarówno reglamentacją prawną, jak i polityczno-organizacyjną koncepcją oraz realizacją aktywności zapobiegawczych wszystkich podmiotów prewencji. Zasady zapobiegania są następujące: kierownictwo partii, demokratyzm, praworządność, regulacja prawna, wielopoziomowość i dyferencjacja według przedmiotu, rozmiarów i funkcji; kompleksowe podejście, koordynacja i planowanie; współdziałanie; dynamizm; wprowadzenie do ogólnego systemu podmiotów społecznego kierowania i działalności społecznej w łączności że specjalizacją; baza informacyjna.[3] Można wymienić i inne zasady, omówimy je jednak w związku z ustawą o zapobieganiu przestępczości. Obecnie przedstawimy niektóre spostrzeżenia, jak się realizuje niektóre zasady w czechosłowackim systemie prewencyjnym.

Realizacja zasady kierowniczej roli partii komunistycznej wobec kompleksowego planu ujmującego środki walki z przestępczością, a także w innych kwestiach, nie jest jednolita. Na podstawie praktycznych doświadczeń i teoretycznych założeń należy opracować wnioski, które pozwoliłyby na pogłębienie i ujednolicenie tego kryterium (uwzględniając stopień zróżnicowania przestępczości w różnych częściach kraju).

Zasadę demokratyzmu, tak wyraźnie akcentowaną na XXVII Zjeździe Komunistycznej Partii Związku Radzieckiego i XVII Zjeździe Komunistycznej Partii Czechosłowacji, można pogłębić między innymi poprzez sądownictwo społeczne stosowane już w krajach socjalistycznych i posiadające duże znaczenie dla wczesnego zapobiegania przestępczości.

---

[2] O świadomości prawnej por.: P. Vojna [i in.]: *Kriminalita — skutečnost á pravni vědomi*, VUK GP ČSSR, Praha 1984.

[3] Por. np. G. Přenosil: *Teoretické základy prevence w ČSSR*, VUK GP ČSSR, 1984, s. 97 i n.; J. Bafia: *Problemy kryminologii, Dialektyka sytuacji kryminogennej*, Warszawa 1978, s. 129 i n.

Trzeba też zaktywizować bardziej kolektywy pracownicze w zakresie prewencji.

Zasadę regulacji prawnej da się pogłębić przez udoskonalenie prawnej reglamentacji prewencji (chodzi o normy prawnokarne i inne) oraz przez wydanie ustawy o zapobieganiu przestępczości; w obecnej pięciolatce podjęto w ramach Państwowego Planu Badań Podstawowych zadanie opracowania założeń takiej ustawy.

Zasadę praworządności trzeba szerzej realizować poprzez działalność wszystkich organów oraz organizacji państwowych i społecznych, zwłaszcza z punktu widzenia wczesnej prewencji. Szczególne zadanie może w tym wypadku spełnić czechosłowacka prokuratura w ramach nadzoru nad stanem praworządności i innych form swojej działalności.[4] Efektywność jej pracy zależy od informacji o stanie praworządności, której utrzymanie na wysokim poziomie jest korzystne dla społeczeństwa. Obok tego prokuratura posiada, oczywiście, podstawowy obowiązek: konsekwentnie reagować na każde naruszenie praworządności, badać jego przyczyny. Obowiązek ten ciąży także na wszystkich instytucjach i organizacjach.

Wielopoziomowość i dyferencjacja wyrażają całą złożoność problemu zapobiegania przestępczości, wymagającego kompleksowego podejścia, koordynacji, planowania i współdziałania. Przyjęcie tych zasad eliminuje możliwość dublowania stosowanych środków i zapewnia adekwatne zainteresowanie podmiotów poszczególnymi negatywnymi zjawiskami. Gdy chodzi o zasadę planowości, mimo inicjatywy i aktywności (w województwach, powiatach i przedsiębiorstwach opracowuje się zwykle co 5 lat plany kompleksowych i koordynowanych poczynań wobec przestępczości i innych form działalności antyspołecznej) istnieje jeszcze wiele braków. Słusznie się stwierdza, że bez właściwej organizacji, kierowania, koordynacji, kontroli i ewidencji, bez głębokich i wszechstronnych analiz (także odpowiedniego zabezpieczenia informacyjnego), a także bez oceny wykonania planów oraz ich przekazywania w dół, do organizacji, kolektywów pracowniczych i miejsc zamieszkania obywateli — wszelkie plany są formalne, nieskuteczne i ulegają dyskredytacji w ocenach aktywu i mieszkańców. Istnieje problem z włączeniem zapobiegania przestępczości do planów społecznego i gospodarczego rozwoju okręgów czy przedsiębiorstw. Nie ustalono jeszcze metody opracowywania planów, jednak na ogół nie chodzi o wielką liczbę planów, ale o ich powiązanie i koordynację. Nie opracowano też szczegółowo kwestii oceny środków

[4] Por. np. J. Nezkusil: *Poslání a možnosti prokuratury v systému prevence kriminality*, VUK GP ČSSR, Praha 1983, s. 72 i n.

wprowadzonych do planów. Jest to przede wszystkim problem ekonomiczny.

Poważną wadę stanowi fakt, że plany opracowuje się tylko na poziomie wojewódzkim i niższym, a nie istnieją plany terytorialne, ogólnopaństwowe, które by wytyczyły zasadniczą koncepcję i zakres środków prewencji. W skali całego państwa stosuje się tylko ogół środków przeciwko przestępczości gospodarczej, recydywie, przestępczości nieletnich i alkoholizmowi, przyjętych na naradach Generalnego Prokuratora Czechosłowackiej Republiki Socjalistycznej, Ministra Spraw Wewnętrznych Czechosłowackiej Republiki Socjalistycznej oraz Ministra Sprawiedliwości Czeskiej Republiki Socjalistycznej i Ministra Sprawiedliwości Słowackiej Republiki Socjalistycznej (federalne Mnisterstwo Sprawiedliwości nie istnieje). W Bułgarskiej Republice Ludowej na przykład jednolity plan walki z przestępczością i innymi naruszeniami prawa przyjęty został przez Radę Państwa.

Konieczne jest zatem podjęcie decyzji opracowania ogólnopaństwowego planu zapobiegania i zwalczania przestępczości (oraz innych zjawisk antyspołecznych) i wyznaczenie gestora. Przyjęcie takiego planu byłoby ważne także do osiągnięcia koordynacji na poziomie centralnym. Podstawą koordynacji centralnej w węższym znaczeniu jest system regularnych narad międzyresortowych przedstawicieli najważniejszych resortów. Brak jednak podstawy zapobiegania specjalnego w szerszym znaczeniu.

Następnie należy uzgodnić poglądy co do kierowania i koordynacji zapobiegania przestępczości oraz wzajemnych zależności podmiotów nadzorujących. Sądzimy, że kierowanie prewencją należy do organów partyjnych. Koordynacja działalności organów uczestniczących w postępowaniu karnym należy, oczywiście, do organów prokuratury, zaś działalność innych organów — do rad narodowych. Ponadto winna istnieć kierownicza i koordynacyjna działalność poszczególnych resortów wobec podporządkowanych im organów.

W celu stworzenia informacyjnej bazy zapobiegawczej, dotyczącej wszystkich podmiotów prewencji, poczyniono dopiero pierwsze kroki. Podstawę stanowi oficjalna statystyka przestępczości. Kierując się nią (bez względu na różne wahania), można przestępczość w Czechosłowacji uznać za ustabilizowaną. Istnieje potrzeba określenia strategii walki z przestępczością na najbliższe 5 lat, ewentualnie dłuższy okres (10—15 lat). Potrzebne jest w tym celu opracowanie prognozy przestępczości, czym zajmuje się dotychczas jedynie VUK przy Generalnej Prokuraturze ČSSR, w zasadzie na podstawie ekstrapolacji rozwoju rejestrowanej przestępczości. Pożyteczne byłoby wykorzystanie w prognozowaniu i innych metod (np. ankiet). Bez odpowied-

niego poznania i interpretacji przestępczości rejestrowanej nie można liczyć na jej głębsze poznanie ani na możliwość dokładnego prognozowania. Nadto gremia organów kierowniczych, uczestniczących w postępowaniu karnym, nie wykorzystują w pełni doświadczeń wynikających ze statystyki, nie badają dokładnie ani ogniwa centralnego, ani ogniw niższych (państwo, województwo, przedsiębiorstwo).

Proponuje się utworzenie banku informacji ze wszystkich dziedzin życia, gdzie byłyby zawarte wszystkie dane, ważne dla prewencji i gdzie zabezpieczono by dostęp do nich w celu wykluczenia nadużyć. Najbardziej szczegółowy wgląd w sytuację społeczno-ekonomiczną posiadają organy partyjne. Informacji tych nie można traktować jako wprowadzenie czy tło analiz, trzeba je dopiero rozważać, by widzieć szanse i możliwości ograniczania przestępczości i działalności antyspołecznej i by móc proponować odpowiednie środki zapobiegawcze. Najważniejszą sprawą jest selekcjonowanie i opracowywanie kolejnych problemów. Niestety, często nie stosuje się kategorialnego systemu zjawisk przestępczości i porównuje się zjawiska niejednorodne.

POZYCJA I AKTYWNOŚĆ POSZCZEGÓLNYCH PODMIOTÓW PREWENCJI

W ramach zapobiegania społecznego rozwija się działalność zbioru podmiotów, który w sensie ustalonego oznaczenia nazwać można „podmiotami społecznego mechanizmu zapobiegania przestępczości". Należą do niego wszystkie organy, organizacje i osoby, które w taki lub inny sposób uczestniczą w usuwaniu lub neutralizacji czynników kryminogennych, a także deformacji osobowych, mogących prowadzić do przestępczości. Należą tu państwowe i instytucjonalne organy, organizacje społeczne oraz inne stowarzyszenia osób cywilnych. Ich możliwości prewencyjne są zróżnicowane, w zależności od wytyczonego celu i posiadanej formy organizacyjnej (ze strukturą hierarchiczną lub bez niej).

Wymiana doświadczeń i koordynacja różnych podmiotów niezbędna jest w placówkach, gdzie pracują członkowie różnych organizacji. Jest to charakterystyczne dla dużych budów. Dlatego statuty niektórych organizacji pozwalają na tworzenie organów przejściowych (np. komitetów placu budowy przy organizacji partyjnej lub związkowej).

Można stwierdzić, że realizacja wytycznych partii, by walka z przestępczością stała się przedmiotem troski wszystkich organizacji państwowych i gospodarczych, jest niezadowalająca. Można przytoczyć kilka przyczyn tego stanu:

1) ekstensywność norm dotyczących roli i możliwości poszczególnych

organizacji i organów; niezbędne jest tu odpowiednie ukierunkowanie i ujednolicenie;

2) niedostateczna praca kierowników właściwych organów i organizacji odpowiedzialnych za wychowanie i reedukację ludzi (np. w Niemieckiej Republice Demokratycznej obowiązuje zasada, iż kierownictwo jednostki gospodarczej odpowiada też w pewnym stopniu za zachowanie się pracowników w miejscu zamieszkania);

3) zła koordynacja działania między poszczególnymi podmiotami;

4) niedostateczne wykorzystywanie jednostek specjalnych (psychologicznych, pedagogicznych, lekarskich);

5) pojmowanie niekiedy działalności organów uczestniczących w postępowaniu karnym jako „zewnętrznej", np. w przypadku organizacji społecznych (zwłaszcza przy przestępczości gospodarczej, której się nie ogłasza);

Badanie świadomości prawnej ujawnia niektóre deformacje z ogólnospołecznego punktu widzenia; bardziej intensywna dekryminalizacja zmniejszyłaby dystans między przeciętną świadomością prawną a stosowaną polityką karną.

W centrum całego systemu kontroli społecznej, stosowanego przez organy państwowe, znajdują się r a d y n a r o d o w e i o r g a n y u c z e s t n i c z ą c e w p o s t ę p o w a n i u k a r n y m. Ważne zadania ma Korpus Bezpieczeństwa Narodowego (Milicja Obywatelska), przede wszystkim w ostatnich ogniwach łańcucha kauzalnego, wiodącego do popełnienia przestępstwa, badając skutki wynikające z danego przestępstwa. Społeczeństwo dostrzega i ocenia fakty, potwierdzające niedopuszczenie do przestępstwa bądź szybkie jego wykrycie.

P r o k u r a t u r a stosuje przede wszystkim nadzór nad przestrzeganiem praworządności (nadzór ogólny), co ma duże znaczenie dla wczesnej prewencji. Działalność prokuratury jest ograniczona małą liczbą pracowników (którzy muszą mieć wysokie kwalifikacje) i koniecznością zabezpieczenia posiadanych informacji. Środki nadzoru i inne formy działalności (np. udział w posiedzeniach organów przedstawicielskich) służą również kontroli, czy i jak poszczególne podmioty wypełniają swoje obowiązki w walce z naruszaniem praworządności, służą też doskonaleniu prac z tym związanych. Prokuratura spełnia funkcję koordynatora w zakresie prewencji specjalnej (w węższym sensie), a w związku z tym niezwykle korzystne byłoby posiadanie przez nią upoważnień ustawowych.

Sądy posiadają także możliwości poprawienia jakości swoich działań zapobiegawczych, tak w zakresie omawiania przestępstw, jak i dalszego postępowania. Badania tego problemu nasunęły wnioski dotyczące zwłaszcza poszerzenia zakresu działania ławników. Przede wszyst-

kim chodzi o większy udział ławników w orzecznictwie sądów, w formach działania zapobiegawczo-wychowawczego, w propagowaniu przepisów prawa.

Ważne miejsce w zapobieganiu przestępczości zajmują rady narodowe jako reprezentant władzy państwowej na danym terenie i przedstawiciel szerokich grup społecznych. Ich wszechstronna działalność może mieć zastosowanie we wszystkich dziedzinach prewencji. Rady posiadają szeroki zakres informacji, których źródłem są: dane aktywu funkcjonariuszy, prokuratury, milicji i inne.

Rady narodowe stopnia podstawowego mogą zabezpieczać i wykonywać swoje czynności prewencyjne tylko przy pomocy innych wyspecjalizowanych w tej dziedzinie organów. Często nie jest adekwatne w stosunku do potrzeb rozmieszczenie posterunków Milicji Obywatelskiej, nawet gminy nie zawsze posiadają swoje posterunki MO, podczas gdy niekiedy są takowe w podrzędnych miejscowościach.

Należałoby wprowadzić do ustawy o radach narodowych, przewidującej wyłączną kompetencję dla plenarnych posiedzeń rad, możliwość uchwalania kompleksowych planów walki z przestępczością i innymi formami działalności antyspołecznej.

Do „resortowych" organów, zajmujących się prewencją, należą też, poza radami narodowymi, przedsiębiorstwa i spółdzielnie. Działalność ich posiada (przede wszystkim ze względu na liczbę pracowników) charakter wewnętrzny, odnoszący się do własnych pracowników. „Resortowo-gałęziowa" prewencja nie może jednak być rozumiana w sposób odizolowany, jako sprawa samych przedsiębiorstw. Przecież instytucje te są odpowiedzialne również za wychowanie swoich pracowników w zakresie właściwej postawy obywatelskiej. Są też instytucje posiadające możliwość działań międzyresortowych (w sprawach finansowych i innych). Nie jest dokładnie oddzielona w przedsiębiorstwach sfera kierowania i produkcji. Należy zabezpieczyć dostateczny obieg informacji w całym kompleksie organów gospodarczych w zakresie zapobiegania i zwalczania przestępczości, także z elementami ich większej samokontroli.

Również organy Frontu Narodowego (komitety, aparat) — mimo iż są nieliczne — mogą odegrać ważną rolę przy koordynowaniu prewencji. Wykorzystać można współpracę z różnymi organizacjami społecznymi, związkowymi, Socjalistycznym Związkiem Młodzieży i innymi.

Zadania Frontu Narodowego i jego organów mają przede wszystkim charakter prewencji ogólnej. Prewencja szczególna zależy ściśle od założeń danego organu FN, charakteru jego działalności na danym terenie. Konkretna prewencja FN możliwa jest tylko przy ścisłej współpracy z odnośnymi radami narodowymi i organami zajmującymi się po-

stępowaniem karnym; współpraca taka jest dotychczas niewielka. Prewencja specjalna zależy od koordynacji oraz od uwzględniania specyficznego charakteru danej organizacji. Aktualnie organy Frontu Narodowego stosują już bardziej konsekwentną koordynację w województwach i powiatach, udzielając pomocy metodologicznej podstawowym organom FN.

Organizacje społeczne uczestniczą w następujących formach prewencyjnych poprzez:

1) udział w postępowaniu karnym;

2) dążenie do zapobiegania przestępczości i innym formom działalności antyspołecznej w swoich placówkach;

3) współpracę przy wykonaniu orzeczonych kar, nie połączonych z pozbawieniem wolności oraz w zakresie opieki postpenitencjarnej;

4) walkę z alkoholizmem i narkomanią;

5) wychowanie zgodne z prawem i propagandę w zakresie podniesienia świadomości prawnej;

6) tworzenie warunków do pożytecznego wykorzystywania wolnego czasu.

Nie chodzi o szukanie nowych dziedzin działalności organizacji społecznych w zakresie prewencji, ale o ulepszenie już istniejących form działalności. Organizacje społeczne mają prawo brać udział w postępowaniu karnym według § 4 k.p.k. (między innymi Związek do Współpracy z Armią, Czechosłowacki Związek Kultury Fizycznej, Czechosłowacki Związek Kobiet, Czechosłowacki Czerwony Krzyż).

W ostatnich latach rozwija się coraz bardziej działalność prewencyjna zespołów pracowniczych. Zespół odróżnia się od grupy dzięki takim cechom, jak: większa stabilność, większy stopień zorganizowania i bardziej ścisły związek z interesem ogólnospołecznym. Podstawą do działalności zapobiegawczej jest posiadanie informacji o przestępczości i podobnych zjawiskach występujących w danym kolektywie, a także postawa wobec nich (stopień tolerancji). Zespół mały wykazuje większy „subiektywizm". W zespołach większych wpływ na możliwości prewencyjne posiadają takie czynniki, jak: struktura kolektywu, dyscyplina, liczba i status podzespołów. Znaczenie ma tu jednolita postawa organizacji partyjnej, związkowej i młodzieżowej oraz kierownictwa gospodarczego.

PROBLEM UCHWALENIA USTAWY O ZAPOBIEGANIU PRZESTĘPCZOŚCI

Możliwości udoskonalenia systemu zapobiegania przestępczości w ČSSR wiążą się także z przygotowywanymi propozycjami ustawy na ten temat, między innymi w zakresie reglamentacji prawnej w stosun-

ku do różnych podmiotów. Ma to ścisły związek z wymaganym postępem w tej dziedzinie. Chodzi przede wszystkim o rozważenie kwestii, czy i w jakim stopniu zaistniały już warunki do podobnego unormowania.

Ustawa o zapobieganiu przestępczości i innym formom działalności antyspołecznej miałaby określić zasady walki z przestępczością (kierownicza rola partii; walka z przestępczością jako troska i obowiązek całego społeczeństwa socjalistycznego; priorytet prewencji wobec pomocniczej funkcji represji karnej; połączenie podstaw naukowych z socjalistycznymi stosunkami społecznymi i wynikające stąd możliwości).

Nie jest też jasny problem, jak szczegółowa winna być ta regulacja. Na pewno winny być uwzględnione takie kwestie, jak: podstawowe unormowanie systemu prewencji społecznej w ČSSR i podmiotów w tym zakresie; koordynacja i planowanie systemu zapobiegania; podział ról w prewencji, między innymi kierownicza rola partii; określenie statutu, funkcji i kompetencji poszczególnych organów; powiązanie wewnętrzne i zewnętrzne systemu prewencji.

Wiąże się z tym odpowiednie określenie problemów w regulacji podstawowej i w regulacjach odnoszących się do kompleksów bardziej szczegółowych (np. koordynacja w znaczeniu szerszym i węższym), też w stosunku do poszczególnych podmiotów prewencji (rady narodowe, prokuratura itp.).

Głównymi podmiotami kierującymi, planującymi prewencję są w państwie socjalistycznym organy przedstawicielskie (Zgromadzenie Federalne, Czeska Rada Narodowa, Słowacka Rada Narodowa, rady narodowe), a następnie rząd i jego organy.

Walka z przestępczością jest częścią programowego procesu kierowania zjawiskami społecznymi, gdzie decydującą rolę odgrywają: prognozowanie, planowanie i kontrola. Należałoby określić w ustawie, że Zgromadzenie Federalne zatwierdza kompleksowy plan środków do walki z przestępczością w ČSSR, zgodny z planem rozwoju gospodarki narodowej. Mogłoby ono weryfikować ten plan przy omawianiu danych dotyczących aktualnych stanów praworządności socjalistycznej. Analogiczne postępowanie przebiegałoby w Czeskiej Radzie Narodowej, Słowackiej Radzie Narodowej i w radach narodowych wszystkich stopni. Perspektywicznie patrząc, można liczyć, iż plany kompleksowe, dotyczące środków prewencyjnych, tworzyć będą integralną część jednolitego planu rozwoju społeczno-ekonomicznego.

Ustawa miałaby objąć również stary problem statystyki kryminalnej. Należałoby połączyć istniejące statystyki (Federalnego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Generalnej Prokuratury ČSSR, Ministerstwa Sprawiedliwości i statystyki więzienne) w jednolity system statystycz-

ny, który by się opierał na nowoczesnej technice obliczeniowej (komputerowej). Ustawa miałaby też formułować zadania prewencyjne, które należą do innych resortów, zwłaszcza szkolnictwa, kultury, pracy i spraw socjalnych, służby zdrowia, kontroli ludowej, handlu, transportu i innych. Miałaby ona też określić zadania przedsiębiorstw gospodarczych i instytucji. Nie byłoby jednak słuszne dążenie do skomasowania w ustawie o kompleksowej walce z przestępczością wszystkich postanowień o zapobieganiu przestępczości, zawartych w licznych aktach prawnych (w kodeksie karnym, kodeksie postępowania karnego, ustawie o walce z alkoholizmem, o ubezpieczeniu społecznym itp.). Należy się skoncentrować na instytucjonalnej problematyce systemu prewencji kryminalnej i na problematyce kierowania nią.

РЕЗЮМЕ

Вопросы усовершенствования механизмов общественной превенции в ЧССР были включены в Государственный план основных исследований под названием „Теоретические основы углубления предупреждения преступности и других антиобщественных действий". В результате этих исследований была бы разработана такая модель общественного предупреждения, которая предусматривала бы использование всех общественных субъектов для противодействия преступности и более широкое употребление механизмов взаимодействия в этой области. В связи с этим приступили к определению предпосылок эффективности широко понимаемой общественной превенции.

Основная задача — включение в борьбу с преступностью и деятельность по предупреждению преступности всего общества. Для этого следует стремиться к большей гармонии между уголовной политикой и правовым сознанием широких слоев общества. Важную роль в системе эффективной общественной превенции играют: руководство партии, демократизм, законность, планирование, правовое регулирование, комплексность, координирование, информационная база.

Без надлежащей организации, координации, контроля, учета, анализа и оценки выполнения планов планирование предупреждения преступности носит формальный характер. Недостатком в области планирования предупреждения преступности является отсутствие методики разработки как республиканских планов, так и центрального (они разрабатываются на низшей ступени). В масштабе всей страны координация действий по предупреждению преступлений происходит в области средств борьбы с хозяйственной преступностью, рецидива, преступности несовершеннолетних, алкоголизма. Существенным недостатком является также неполное использование официальной статистики преступности. Следовало бы создать также единую статистическую систему. Важную роль сыграла бы разработка прогноза преступности и стратегии борьбы с преступностью на 5-илетие и более длинные периоды (10—15 лет). Большую роль играют все субъекты общественного механизма предупреждения преступности, т.е. государственные органы, общественные организации и лица, которые принимают большее или меньшее участие в устранении или нейтрализации криминогенных факторов (суды, прокурату-

ра, другие государственные органы, народные советы, Народный фронт, рабочие коллективы предприятий и учреждений). Авторы указывают на многочисленные причины неполного участия общественных субъектов в предупреждении преступности.

Подготавливаемый в ЧССР закон о предупреждении преступности должен определить основные принципы борьбы с преступностью, решить такие вопросы, как координирование и планирование, система предупреждения, разделение ролей в превенции, компетенции отдельных органов, внутренние и внешние связи системы превенции. Управление борьбой с преступностью потрактовано в статье как часть общего процесса управления общественными процессами, в важную роль в котором играет прогнозирование, планирование и контроль. На центральном уровне эти задачи входят в компетенции Федерального собрания ЧССР, обязанностью которого является утверждение комплексного плана средств борьбы с преступностью, на низшем уровне они должны бы находиться соответственно в руках Чешского и Словацкого национального совета, а также местных народных советов.

SUMMARY

The problems of improving the mechanism of social prevention were included in Czechoslovakia in the State Plan of Basic Research entitled "Theoretical Foundations of the Intensification of Prevention of Crime and Other Antisocial Acts". Under the research programme a model was worked out that would permit to engage all social subjects in crime prevention and to fully activate mechanisms of cooperation in this respect. Premises were therefore determined of the efficiency of social prevention in the broad sense of the world.

The fundamental question is to involve the whole society in combatting and preventing crime. To achieve this goal it is necessary to seek a greater harmony between penal policy and the sense of law in the widest strata of citizens. In the system of social prevention a great role is played by such factors as the leadership of the party, democracy, legality, regulations, all-out and multi-level actions, coordination, planning and information system.

Without proper organization coordination, supervision, records, analyses and assessment of achievements, any planning of crime prevention can only be purely formal. A deficiency in planning crime prevention is the absence of methods of working out plans and a lack of plans at the republican and central levels (they are prepared at lower levels). On the national scale the coordination of actions concerns the means of combatting offences against socialized economy, recidivism, juvenile delinquency, alcoholism. The incomplete use of official statistics is also a serious shortcoming. A uniform system of statistics should be established. It would be also essential to prepare criminal prognoses and strategies of crime combatting for the periods of 5 and 10—15 years. A great role is played by the subjects of social mechanisms of crime prevention, that is state agencies, social organizations and persons that participate in any way in eliminating or neutralizing crime-producing factors (the courts, public prosecutor's offices, other state agencies, people's councils, the National Front, workers' groups in factories). Numerous reasons why the social subjects do not fully participate in crime prevention were discussed.

The new statute on crime prevention now being drafted in Czechoslovakia should

define the basic principles of combatting crime, that is the questions of coordination and the planning of a prevention system, the powers of particular agencies, internal and external connections of the prevention system. The control of crime combatting is treated as part of the general control of social processes where significant roles are played by prognosis, planning and control. At the central level these tasks are the responsibility of the Federal Assembly of the Czechoslovakian Socialist Republic, which should approve a comprehensive plan of measures intended to combat crime. At the lower level the powers concerning this issue would have to be vested with the Czech and Slovak People's Councils respectively and with local people's councils.